

af dette overvældende Antal skulle vi indskrænke os til at omtale de længste af dem og vælge en Periode paa 30 Døgn som Minimum; af disse forekom der dog slet ingen om Sommeren, idet de længste Nedbørs-Perioder i denne Aarstid varede 20—29 Døgn, og af disse forekom der ikke mere end 3. Foraaret og Efteraaret havde derimod hver 7 Nedbørs-Perioder paa mindst 30 Døgn, den længste varede 59 Døgn, og i den Tid faldt der 466 Millimeter Nedbør. Vinteren stod dog først i Rækken i denne Retning: af Nedbørs-Perioder paa mindst 30 Døgn forekom der nemlig 18 i Løbet af 25 Aar, og mange af dem vare meget lange og gav megen Nedbør; saaledes skulle vi nævne: en Periode paa 68 Dage med 380 Millimeter, en anden paa 61 Dage med 431 Millimeter. Til Trods for den store Nedbør, der i det hele taget falder paa Færøerne, kan man dog ikke sige, at Nedbøren paa de enkelte Dage er særlig stor; de absolut største Nedbørsmængder i et Døgn ligge nemlig i de forskellige Maaneder mellem ca. 40 og 60 Millimeter, en Nedbør, som Kjøbenhavn kan vise Magen til i 7 af Aarets Maaneder paa de mest regnfulde Dage. Derimod kan det samme ikke siges om den Nedbør, der kan falde i *faa Dage itræk*; thi i denne Henseende har Thorshavn præsteret Tal som 81 Millimeter i 2 Døgn, 101 Millimeter i 3 Døgn, 158 Millimeter i 5 Døgn; den sidstnævnte Nedbør er omtrent saa stor som den, Kjøbenhavn faar i Løbet af hele Efteraaret.

Tordenvejr er et sjældent Fænomen paa Færøerne; det optræder hyppigst om Vinteren, men dog ikke gennemsnitlig en Gang om Maaneden; i alt er

der i Thorshavn iagttaget 46 Tordenvejr i 25 Aar, altsaa kun ca. 2 om Aaret. Det ledsages ofte af stærke Haglbyger, men ikke af nogen stærk Nedbør, i alt Fald ikke ved Byerne. Vinden under et Tordenvejr er oftest sydlig til vestlig med stærk til stormende Kuling.

Endelig skulle vi omtale *Taaqe* ved Færøerne; den benævnes forskjelligt efter den Højde, hvori den svæver over Havet. Efter den ovenfor nævnte Pastor Landt have Færingerne tre Navne paa Taaqe: Skadda er den, der ligger som en hvid Sky oppe paa Toppen af Fjældene; Podlamjorkje er den Taaqe, der ligger saa dybt ned om Fjældene, at Fjældtoppene kunne ses ovenover den; begge disse Taaqe naa ikke ned i Dalene til Boligerne og ere derfor kun til Besvær, naar Beboerne skulle tilfjælds og opsøge eller se til Faarene. Vi omtale derfor nærmere kun den tredje Slags Taaqe, som kaldes Mjorkje, og som lægger sig over Byerne og over Havet; denne har Thorshavn gennemsnitlig paa 51 Dage om Aaret, hvoraf det overvejende Antal falder paa Juni—August, nemlig 29, medens Maj og September have 6 og 5 Dage, de øvrige Maaneder kun enkelte Dage (se Tabel 2, Række 18). Klaksvig har 52 Dage med Taaqe om Aaret, Kvalbø kun 28. Kjøbenhavn har 35, men mest om Vinteren; Vestkysten af Skotland og Irland have omtrent 80 Taaqedage om Aaret, der ere temmelig ligelig fordelte paa alle Aarstiderne. Taaqen paa Færøerne opstaar oftest med østlige og sydlige Vinde, meget sjældent med Vinde fra Nord og Nordvest.

Undersøgelser i Orienten.

Ved Professor, Dr. phil. Vald. Schmidt.

I.

Palæstina.

Næppe noget Land i Verden er saa ofte blevet gennemvandret og beskrevet af videnskabeligt dannede rejsende som Palæstina, det hellige Land. Men de allerfleste, som have besøgt det, have i Regelen haft begrænsede Formaal for Øje, nemlig topografiske og arkæologiske Undersøgelser, Opdagelse af gamle Indskrifter o. lign. Derimod have naturvidenskabelige Undersøgelser længe været temmelig forsemt. Kun

Blomsterverdenen kunde af og til tiltrække sig den rejsendes Opmærksomhed. Geologiske og fysiske Iagttagelser anstilledes saa godt som aldrig, uagtet det Døde Hav og dets hele Omegn paa en særegen Maade indbyder til saadanne Studier.

Det er først i anden Halvdel af vort Aarhundrede, at disse Spørgsmaal ere blevne grundig undersøgte. Begyndelsen gjordes af den som Numismatiker og Oldgransker berømte franske Lærde, *Albert*, Hertug af *Luyne*, der lod sin Rejsefælle, Professor *Louis*

Lartet, undersøge de geologiske Forhold omkring det Døde Hav og optog hans Beretning i sit store Værk „*Voyage d'exploration à la Mer Morte*“. (Paris 1861). Det givne Exempel fulgtes bl. a. af de engelske Geografer, der nu snart i en Menneskealder have været sysselsatte med Opmaalinger og nøje Beskrivelser af Palæstina Vest for Jordan og det Døde Hav, og hvis Resultater foreligge i „*Survey of Western Palestine*“, medens de i Landet efterhaanden gjorde Fund, Opdagelser af Mindesmærker og andre Undersøgelser foreløbig beskrives i „*Quarterly Statements*“, der udgives af „*Palestine Exploration Fund*“ i London. Disse engelske Geografer have ogsaa haft deres Opmærksomhed henvendt paa de geologiske Forhold. Ogsaa tyske Lærde have foretaget Studier og Undersøgelser i denne Retning, saaledes Oskar Fraas (1875) og fornylig Blanckenhorn, hvis interessante geologiske Undersøgelser om det Døde Hav og Sodoma findes i „*Zeitschrift des Deutschen Palästina Vereins*“ Bd. XIX—XXI (1896-98). Der er ogsaa foretaget kemiske Analyser af Vandet i det Døde Hav og i Jordanfloden o. s. v.

Paa den anden Side taber Videnskaben ikke de topografiske Forhold af Syne. Man søger tværtimod, for saa vidt det er muligt, at foretage Udgravninger paa Steder, der i Aartusender have været beboede af svundne Slægter, og hvor der, som Følge heraf, har ophobet sig mægtige Gruslag, som kunne love et godt Udbytte i topografisk og arkæologisk Henseende. For nogle Aar siden, 1890, foretog saaledes den fra Undersøgelser i Ægypten vel kjendte engelske Professor W. Flinders Petrie for „*Palestine Exploration Fund*“ Udgravningen af Højen *Tell-el-Hesi*, der ligger 56 Km. S. V. for Jerusalem og 24 Km. Øst for Gaza i Overgangen fra Judæas Bjerge til den Slette, som i Oldtiden beboedes af Filisterne. Den store Ruinhøj udgravedes til Grunden og viste sig at indeholde Levninger af flere over hinanden byggede Byer, hver af dem karakteriseret ved sine ejendommelige Potteskaar. Der fandtes ogsaa Rester af Befæstninger, Mure om Byen, tilhørende forskellig Tid. Det kan næppe omtvivles, at man her har fundet det gamle Lakis, der først var kanaanitisk Kongestad og siden, efter Indtagelsen under Josva, en By i Juda Stamme. Den belejredes bl. a. Aar 700 af den assyriske Konge Senakherib, som udstyrede Væggene i et Værelse i det af ham byggede Palads i Ninive med Alabast-Plader prydede med Scener fra denne jødiske Bys Overgivelse, hvilke Skulpturer ere at se i British Museum i London. Det nederste Lag af Grushejen *Tell-el-Hesi* med de deri fundne Potte-

skaar henfører Petrie, vist med fuld Føje, til Tiden før Josva.

I Jerusalem kunne Udgravninger desto værre kun foretages med yderste Varsomhed, og særlig vaage Tyrkerne over, at man ikke nærmer sig deres hellige Steder, hvad der er saa meget desto beklageligere, som disse Steders grundige Undersøgelse netop vilde være af den største Værd for Videnskaben, da man derved kunde haabe at faa Midler i Hænde til at klare omstridte, meget vigtige topografiske Spørgsmaal. Efter en Formodning, der fornylig er udtalt af den franske Lærde Clermont-Ganneau, skulde Juda gamle Kongers Grave i Jerusalem være at søge i det indre af Sydøsthøjens Fjæld paa det Punkt, hvor Tunnelen, der fører Vandet fra Mariakilden igennem Højen til dennes Vestside, gjør en meget stor Bugtning. De foreløbige Undersøgelser, man har kunnet udføre, have dog ikke ledet til Opdagelsen af nogen Indgang, som en saadan Begravelse nødvendigvis maa have haft, selv om den rimeligvis har været godt skjult for ikke at lokke Gravrovne og Fjender.

Samtidig hermed søge andre Lærde at fremdrage gamle Rejseoptegnelser, for paa den Maade at faa Midler til bedre at belyse topografiske og geografiske Spørgsmaal fra svundne Aarhundreder. I dette Tidsskrift XIII. Bd. S. 134 er allerede blevet omtalt en i Italien funden højst mærkelig Rejsebeskrivelse af en frankisk Dame, vist fra 385 eft. Kr., (rimeligvis *Silvia* fra Akvitania). Deri fortælles der omstændeligt om kirkelige Ceremonier paa Helligdagene i den hellige Gravs Kirke o. s. v. Omtrent fra samme Tid eller maaske fra en noget yngre Tid stammer et højst mærkeligt Landkort, udført forud som Mosaikgulv i en gammel Kirke og fundet i dennes Ruiner i Byen Madeba hinsides det Døde Hav i det gamle Moabs Land. Da dette Mosaik opdagedes for nogle Aar siden, var det helt bevaret; man havde her et gammelt Kort fra Oldtiden over Palæstina og Nilens Delta, men uheldigvis har det delt Skæbne med andre Oldtids Gjenstande, der ere blevne bevarede til vore Dage, men kun for saa at sige at ødelægges for vore Øjne. Landet hinsides Jordan og det Døde Hav hører ikke til de Egne, som besøges jævnlige. Der hersker ikke Lov og Ret, og den tyrkiske Regering, sig sin Svaghed bevidst, lader Sagerne gaa deres vante, just ikke lige Gang. Derfor fik ingen Kortet at se, uagtet det dog skal være opdaget allerede 1890. Tilstanden er forøvrigt i disse Landskaber nu noget bedre, end den har været tidligere; derfor have ogsaa endel Grækere, naturligvis tyrkiske Undersaater, for et Par Aar siden

nedsat sig i den omtalte lille By Madeba. Disse Grækere vilde bygge sig en Kirke og valgte dertil Ruinerne af den gamle Kirke. Her vilde man flytte Mosaikgulvet, som ikke passede til det nye Anlæg, men Mosaik lader sig ikke flytte uden med den største Forsigtighed og Erfaring: Sligt kan naturligvis ikke forudsættes om Steppelandes Haandværksfolk! Derfor faldt Mosaikgulvet fra hinanden, og Kortet ødelagdes paa nogle Stumper nær, som fik Lov til at ligge, deriblandt heldigvis det Sted, hvor Jerusalem findes, og som giver nogle Fingerpeg med Hensyn til Udseendet af nogle Kirker og andre Bygninger i Jerusalem og i det hele taget til Byens Topografi før dens Ødelæggelse af Perserne 614 (se *Philippe Berger* i „*Comptes Rendus de l'Académie des Inscriptions*“ IV Série XXV., S. 457. Paris 1897); slgn. *Vilh. Wanscher*; „Kildeundersøgelser til Bestemmelse af Gravkirkens ældste Skikkelse“ i „*Theolog. Tidsskrift*“ XIV. (Kbhvn. 1898).

Landkort fra Oldtiden haves kun i Gjengivelser og Afkortninger fra Middelalderen. Det berømteste af alle ældre romerske Landkort stammede fra Kejser Augustus Tid og prydede forud Agrippas Buegang i Rom, men er forlængst ødelagt. Paa Grund af Pladsen, det indtog, var det draget temmelig meget i Længden og altsaa ikke rigtig overensstemmende med de virkelige Forhold. Men forevrigt blev det alligevel Forbilledet for mange Kort i den senere Tid. Ogsaa det bekjendte Landkort „*Peutingers Tavle*“ gaar for en Del tilbage til Agrippas Kort. Under disse Omstændigheder, da Oldtids Kort ere saa sparsomme, er det dobbelt beklageligt, at dette højest interessante geografiske Mosaikkort er blevet saa ynkeligt ødelagt.

Med Hensyn til Tiden før Jerusalems Ødelæggelse, 70 eft. Kr., er Tilgangen af nye geografiske Aktstykker naturligvis sparsom. I lange Tider havde man ingen andre gamle Kilder til Raadighed, end hvad man kunde finde af geografiske Oplysninger i de Bibelske Bøger i det Gamle Testamente, der ragede langt op i Tiden forud for alle skriftlige Kilder fra andre Folk. Men i vore Dage er Materialet forøget i væsentlig Grad. For herved 50 Aar siden fandt man en ægyptisk Papyrus, der, som man snart bemærkede, handlede om en Rejse i Syrien og særlig nævnede Byer i Palæstina og i Fønikernes Land. Af denne Papyrus har den franske Ægyptolog *François Chabas* i Chalon-sur-Saône for 33 Aar siden givet en saa fortrinlig Oversættelse og Fortolkning i „*Voyage d'un Égyptien en Palestine*“, at ingen hidtil har kunnet forbedre den. Om det er en virkelig Rejse, der beskrives, kan ikke afgøres; men den beror dog i ethvert Tilfælde

paa Udtog af virkelige Rejseoptegnelser og giver os et værdifuldt geografisk Materiale til at kjende Datiden, d. e. det 15de eller 14de førkristelige Aarhundredes Byer i Syrien, vel et hundrede Aar før Josvas Dage. Forholdene vare dengang i Landet, i Kanaaniternes Tid, omtrent lige saa usikre som i vort Aarhundrede under Tyrkernes Herredømme.

For nogle Aar siden kom der endelig en Række Aktstykker frem af en hel forskjellig Art. De vare vel mindst 100 Aar ældre end den ægyptiske Rejse paa Papyrus, vi lige omtalte, og af ikke mindre Interesse. De kom ogsaa fra Ægypten (fra Tell-el-Amarna). De vare dog ikke skrevne med ægyptisk Skrift paa Papyrus, men indridsede paa Lertavler med babylonsk (assyrisk) Kileskrift og affattede i babylonsk eller assyrisk Sprog. Disse Tavler indeholde originale Breve til to af Ægyptens Konger, som vi godt kjende fra ægyptiske Indskrifter. Nogle af Brevene ere skrevne fra Konger i Babylon og Assyrien, men de fleste ere afsendte fra Fyrster eller ægyptiske Stattholdere i Byer i Syrien. Der er fem Breve fra en Fyrste i Jerusalem. Adskillige Breve stamme fra Byer i Fønikernes Land. Uheldigvis ere de allerfleste Tavler slemt knuste; ja, det er sjældent at finde et Par paa hinanden følgende Linjer hele. Da man dengang i Syrien benyttede sig af det højest udviklede Kileskriftsystem og af et helt fremmed Sprog (Babylonisk), kan man sikkert slutte, at Bogstavskrift dengang ikke kjendtes i Landet. Men uagtet Brevene ere affattede i et for Landet fremmed Sprog, har Brevskriveren dog af og til, for at undgaa Misforstaaelse, tilføjet en Oversættelse af de Ord, det kom an paa, i hans eget Sprog og skrevet Ordet helt ud, naturligvis med Kileskrift. Man ser heraf, at det Sprog, der dengang taltes i Palæstina og i Fønikernes Land, var det, vi kalde Hebraisk, som Israels Børn forud lærte af Landets Folk, Kanaaniterne. Man ser desuden, at Byerne dengang havde samme Navne, som de have i Bibelen, og af hvilke nogle have holdt sig temmelig uforandrede til vore Dage. Mange geografiske Navne i Syrien naa altsaa, trods alle Ødelæggelser og Omvæltninger, op til en graa Oldtid.

II.

Jemen.

Til Jemen, den sydvestlige Del af Arabien, afgik i November 1898 en større, østerrigsk, videnskabelig Expedition under Ledelse af den svenske Orientalist, Grev *Carl Landberg* og af den østerrigske Epigrafiker, Prof.

D. H. Müller fra Wien. Jemen hører ikke til de bedst kjendte Egne paa Jorden. Landet er kun blevet besøgt af faa Europæere, da det er forbundet med meget Besvær og yderst farefuldt at færdes i Landet, hvor der længe herskede helt lovløse Tilstande. Siden 1872 er det blevet noget bedre, da Tyrkerne, som fordum besad Landet (1517—1630), i dette Aar atter gjorde sig til Herrer over Jemen. Sultanens Magt er dog udenfor de Stæder, hvor der ligger tyrkisk Besætning, næsten kun til af Navn. Den fanatiske, muhamedanske Befolkning gjør omtrent, hvad den lyster, og den tyrkiske Regering lader helst alt gaa, som det bedst kan, og er tilfreds, naar den blot faar sine Afgifter. Den første Europæer, som har undersøgt Landet, og hvis Værk endnu er et nyttigt Kildeskrift, er *Carsten Niebuhr*, som 1761 af Kong Frederik V sendtes til Arabien, hvis indre dengang var som en helt lukket Bog for alle. Niebuhr naaede frem til Hovedstaden San'á, der ligger 2130 M. over Havfladen. For at komme dertil fra Kysten maa man overstige Bjerge, hvis Passer ligge omtr. 2000 M. o. H.

Jemen er helt forskjelligt fra største Delen af det øvrige Arabien. Imedens man i andre Egne mest træffer Ørkener og Stepper, der nærmest kun egne sig for vandrende Stammer, kan Mennesket kun leve i Jemen, naar han har fast Bolig og kan benytte de Tider, paa hvilke der falder Regn, til Opdyrkning af Jorden. Han maa da helst samle Regnvandet og spare det op til den tørre Aarstid, hvis han vil have noget godt Udbytte af Jorden. Jemen er nemlig aldeles ikke noget regnløst Land. Om Vinteren, i hvilken det oftere regner stærkt paa Afrikas Nordkyst, f. Ex. i Ægyptens Delta, falder der sikkert nok ikke en eneste Draabe Regn i Jemen, men om Sommeren kommer der af og til voldsomme Regnskyl. Jemen ligner i den Henseende, ligesom i andre, meget Sudan og er heri forskjelligt fra det øvrige Arabien. I Oldtiden forstod man godt at benytte Regnvandet; ja, man kan sige, at i Landets mest blomstrende Dage i Oldtiden forstod man her den Kunst ikke at lade en Draabe Vand gaa til Spilde. Man havde dengang flere Steder i Landet mægtige Anlæg til at gjemme Vandet, for at benytte det i den tørre Tid. Jemen er nemlig et gammelt Kulturland. Her boede Minæerne, som man først i den nyeste Tid ret har lært at kjende som et gammelt Kulturfolk, og deres Naboer Sabæerne, hvis Dronning fordum besøgte Salomo i Jerusalem, da hun havde hørt om hans Ry som Vismænd. Men al den Herlighed er forlængst sunken i Grus. De store Vand-

værker have ikke været i Virksomhed i snart 1800 Aar.

Vore bedste Kilder til Kjendskab til disse gamle Kulturfolk bestaa i Indskrifter i en ejendommelig Skrift, en Bogstavskrift paa 30—40 Tegn (den himjaritiske Skrift), som disse gamle Folk have efterladt paa flere Steder i Landet, og som man i vore Dage har lært at tyde. Vistnok findes der endnu mange saadanne hidtil ukjendte Indskrifter i Ruiner fra Oldtiden rundt om i Landet. Jemen er nemlig rigt paa Borge og Slotte, hvoraf vel nogle stamme fra Middelalderen, men mange naa op til Oldtiden. Det er netop disse gamle Indskrifter, hvis Studium og nøje Gjen-givelse er et af Hovedformaalene for den østerrigske Expedition. Om muligt, skal den ogsaa stræbe at er-hverve saa mange Indskriftsten som muligt og bringe dem til Wien, i Lighed med hvad engelske og franske rejsende have bragt til London og Paris. Den nærmeste Anledning til Afsendelsen af Expeditionen er dog af en særegen Art. Den sidste Videnskabsmand, der har berejst Jemen, som han har besøgt ikke mindre end fire Gange, og hvorfra han har hjembragt en meget rig Høst af Indskrifter, *Eduard Glaser*, er ogsaa en Østerriger, og han har ligeledes haft Understøttelse fra den østerrigske Regering. Glaser har efterhaanden udgivet og forklaret adskillige før hans Tid helt ukjendte Indskrifter, som han selv har opdaget, og som have givet gode Oplysninger om mange interessante Forhold i Landets Oldtid, bl. a. om en Begivenhed, om hvilken der gennem Araberne var bevaret et Minde, nemlig Bruddet paa Dæmningen for det store Bassin ved Mareb, hvilket man henfører til det 2det Aarh. eft. Kr. Men Glaser har i sit Værge mange andre, sikkert ikke mindre indholdsrige Indskrifter i Afskrift, maaske endog i Papir-Aftryk efter Originalerne, men han tillader ingen at kaste endog kun et flygtigt Blik paa nogen af dem. De ere uden Tvivl, som de fleste himjaritiske Indskrifter, meget vanskelige at tyde. Sproget kjendes nemlig kun igjennem Indskrifterne; ellers er det forlængst uddød. Men Glaser, som i Virkeligheden er en udmærket dygtig og skarp-sindig Videnskabsmand, haaber stadigt at kunne tolke alle sine Indskrifter selv, ligesom han allerede meget rigtigt har tydet en hel Del. Derfor gemmer han — til stor Skade for Videnskaben — sine Samlinger af Afskrifter fra Aar til Aar. Han taaler nemlig ikke, at en anden skulde finde ud af, hvad han, der i egne Tanker er Nutidens største, ja, maaske dens eneste virkelige Kjender af sydarabisk Oldtids Sprog og Skrift, havde maattet opgive som for ham uforstaaeligt.

Derfor foretrækker han at skjule det hele. I den Henseende danner hans Forgænger paa dette Omraade, Professor i Æthiopisk i Paris, *Josef Halévy*, en paa-skønnelsesværdig Modsætning til ham. Han medbragte 686 hidtil ukjendte Indskrifter fra sin yderst farefulde, før Landets Indlemmelse i Tyrkiet foretagne Rejse i Jemen, og dem udgav han alle hurtigt uden at finde sin Ære krænket ved, at andre maaske kunde forbedre hans forevrigt fortrinlige og skarpsindige Tolkninger. Da der ingen Udkomme var med Glaser, fik Prof. *D. H. Müller*, hvis Specialitet netop er Studiet af Sydarabien, den østerrigske Regering til at danne denne videnskabelige Expedition.

Naar Expeditionen nu gjenfinder de af Glaser hemmeligholdte Indskrifter og udgiver dem, ville de i Videnskaben ikke komme til at bære Glaser's Navn; og man har derfor det Haab, at han med denne Eventualitet for Øje vil bekvemme sig til at udgive sine 1000 sydarabiske Indskrifter, enten som de foreligger, blot med Gjengivelse af Teksten, eller ledsaget af hans Tolkninger, saa gode som han formaar. Expeditionen har forevrigt mere omfattende Formaal, særlig Studiet af Naturforholdene. I Jemen har der f. Ex. næppe været andre egentlige Botanikere end *G. Schweinfurth*

(1888-89) siden *Pehr Forskål's* Dage. Denne udmærkede Videnskabsmand, der fulgte med Niebuhr, bukkede under i Jerim for Jemens usunde Klima (11. Juni 1763), men hans Undersøgelser ere ikke gaaede tabt for Videnskaben.

Den tyrkiske Regering har tilsagt den østerrigske Expedition sin bedste Understøttelse, men Sultanens Indflydelse i Landet er ikke stor. Der kan derfor ikke forud siges noget videre om, hvor langt Expeditionen vil kunne trænge frem. De fjernere Dele af Jemen ere først sent betraadte af Europæere. Den første, der naaede det berømte Mareb, Sabæernes gamle Hovedstad, var den dristige franske rejsende *Arnaud* 1843, og først 1870 trængte den fornævnte *Josef Halévy* frem til det 500 Km. N. Ø. for Bab-el-Mandeb-Strædet liggende Nedjran, som før ham ingen Europæer havde betraadt.

Efterskrift. Ifølge senere Efterretninger har Befolkningen i Jemen hindret den østerrigske Expedition i at trænge ind i Landet, saaledes at den vel kan betragtes som mislykket, en Eventualitet, som man med Forholdene for Øje altid maatte være forberedt paa. Grev Landberg skal tidligere have skilt sig fra Expeditionen.

Gerard de Geer: Om Skandinaviens geografiska utveckling efter istiden*).

Referat af cand. mag. *N. Hartz*.

Under denne Titel har Professor i Geologi ved Stockholms Universitet, Dr. *G. de Geer*, udgivet en Række populære Forelæsninger. I en yderst tiltalende, fængslende og elegant Form, udstyret med talrige smukke og nye Illustrationer i Teksten og ledsaget af 6 farvetrykte Kort gives her en samlet Fremstilling af vort nuværende Kjendskab til de storartede og mærkelige Forandringer, som Skandinavien er undergaaet siden Istiden; ofte strejfs ogsaa danske Forhold. En bedre Fører end Forfatteren, der selv er en af de mest fremragende Forskere paa dette Omraade, kan ikke faas.

Forf. inddeler Skandinavien i 3 Omraader: Landets,

*) *Gerard de Geer*: Om Skandinaviens geografiska utveckling efter istiden. Från Stockholms högskolas populära föreläsningar. Stockholm 1896, P. A. Nordstedt & Söners förlag.

Havets og den evige Is og Sne's Omraade, og opstiller dernæst dette Spørgsmaal: Have disse Omraader i sidste Jordperiode altid haft samme Udbredelse som i Nutiden? Først undersøges saa, hvorledes Is- og Havomraadernes Grænser se ud i Nutiden for at komme til Klarhed over, om det er muligt i Naturen at finde Spor efter Forandringer i Omraadernes Udbredelse.

Isens Omraade i Skandinavien er i Nutiden indskrænket til 2 større Bræ-Omraader, et i Vestnorge ved Hardanger- og Sognefjord, hvor de største Bræer er Justedalsbræ og Folgefon, og et andet Nord for Polarkredsen, paa begge Sider af Rigsgrænsen; Svartisen er den største Bræ indenfor dette Omraade. De norske Ismasser dække ialt et Areal af Størrelse som Venern, de svenske ere mindre, omtrent som Hjel-maren. Snegrænsen ligger i den nordlige Del af Halvøen c. 1000 M. over Havet; længere inde i Landet, hvor Snefaldet er ringere og Sommeren varmere,